

Mezőgazdaság és fenntarthatóság

A természetes megoldások és az új mezőgazdasági termelési technológiák alkalmazásával kapcsolatos ismeretek, vélemények és attitűdök a társadalomban

Bevezető

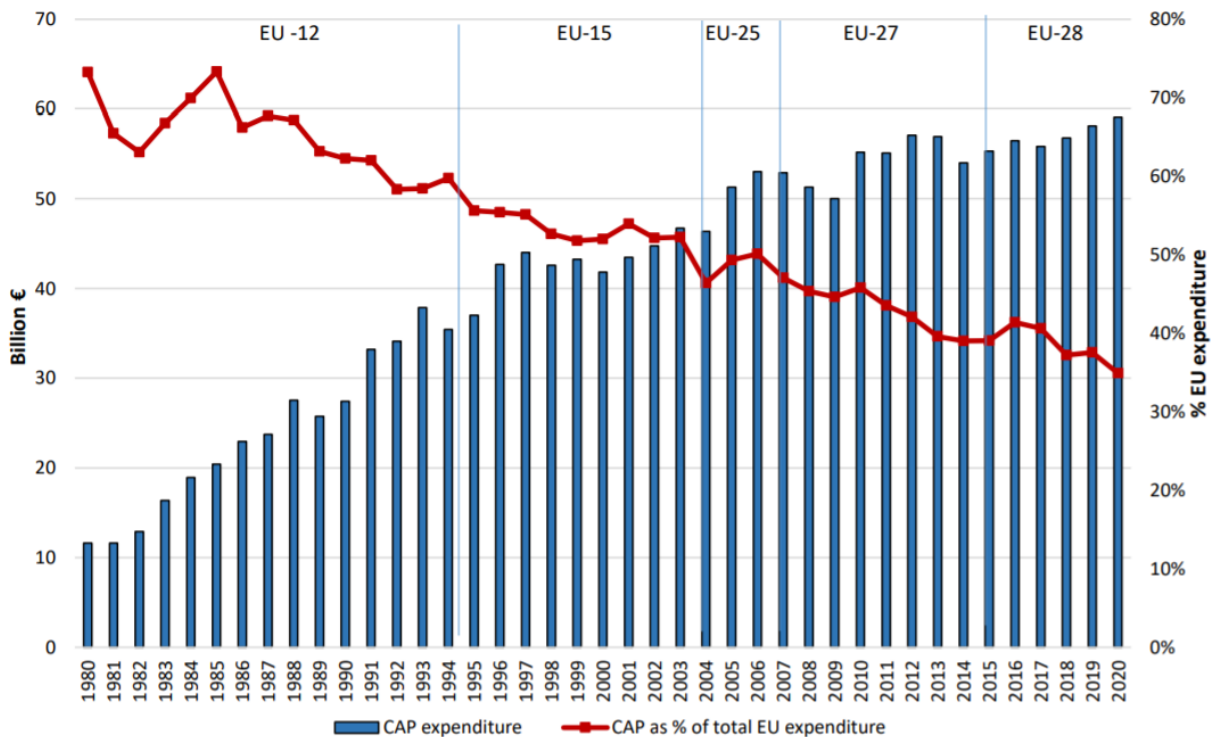
A fenntartható gazdaság és társadalom egyik sarokköve a mezőgazdaság. Ez alatt nem kizárólag szűk értelemben véve a mezőgazdasági termelést kell érteni, hanem a szektorhoz valamilyen módon kapcsolódó számos egyéb iparágat is.

Az Európai Unió, valamint elődjei, az Európai Közösség és az Európai Gazdasági Közösség számára gyakorlatilag az európai integrációs folyamat kezdetétől fogva központi fontossággal bír a mezőgazdaság. Ezt fejezi ki a már 1962 óta létező *Közös Agrárpolitika* (KAP), melynek EU-n belüli súlyát jól mutatja, hogy korábban az EU költségvetésének több mint felét tette ki, de ez az arány még ma is eléri a 30%-ot. (1. ábra)

Ennek a központi fontosságú szakpolitikának a fő céljai közül az egyik az éghajlatváltozás elleni küzdelem és a fenntartható erőforrás-gazdálkodás elősegítése.¹ Ez a cél a KAP 2018-ban bemutatott reformjai során a korábbinál nagyobb hangsúlyt kapott. A reformjavaslatban erőteljesen megjelennek az *Európai Zöld Megállapodásnak*² a fenntarthatósággal kapcsolatos törekvései is, különösképp „a termelőtől a fogyasztóig” stratégia és a biodiverzitási stratégia. Az új Közös Agrárpolitikát hosszas előkészítés után hivatalosan 2021. december 2-án fogadták el, és 2023. január 1-jétől lép majd életbe. Ez év végéig átmeneti rendelet van hatályban, mely meghosszabbítja a 2014–2020-as időszakban hatályos szabályok többségét, ugyanakkor biztosítja az új KAP-ban előírányzott intézkedésekre való zökkenőmentes átállást is.

¹ Forrás: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_hu

² Forrás: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_hu

1. ábra A Közös Agrárpolitikára fordított összeg euróban (kék oszlopok) és az EU teljes költségvetéséhez viszonyítva százalékban (piros vonal) kifejezve³

Az új KAP kilenc alapvető célkitűzése közül több esetében is megjelenik a fenntarthatóság szempontja⁴:

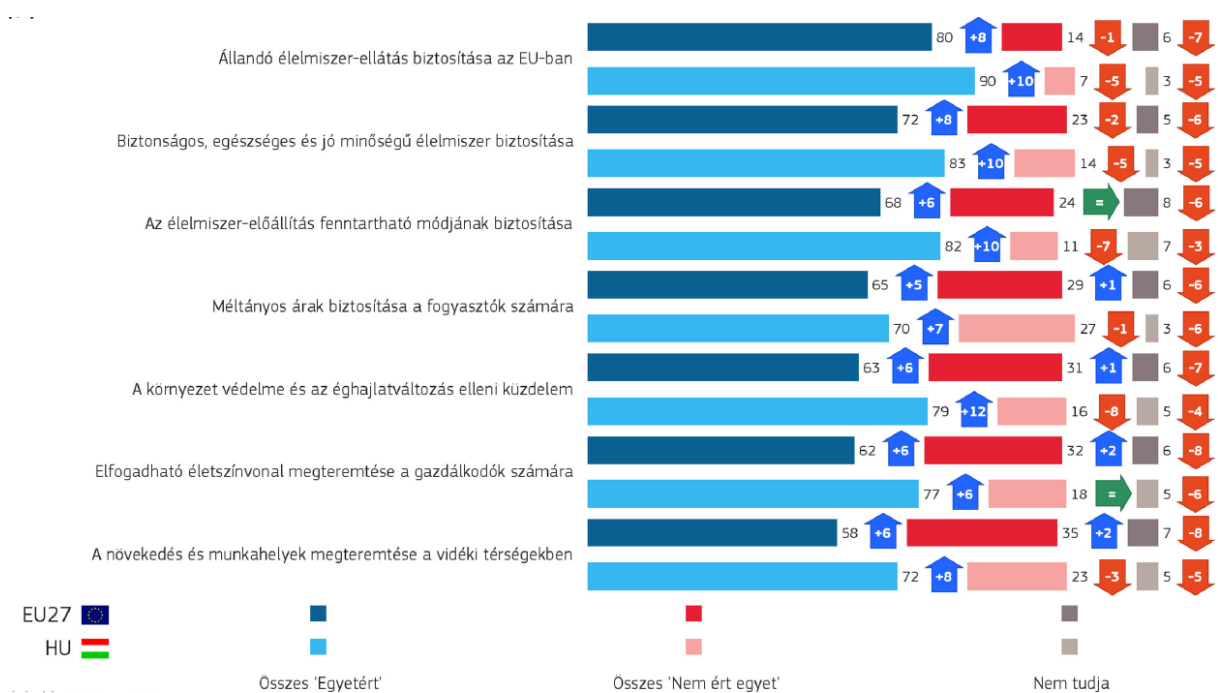
- A *versenyképesség fokozása* során kiemelt szempont, hogy a mezőgazdasági termelékenység javítása fenntartható módon történjen.
- Az *éghajlatváltozással kapcsolatos intézkedések meghozatala* során a fő célkitűzés az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az ahhoz való alkalmazkodáshoz, valamint a fenntartható energia hasznosításának terjesztéséhez történő hozzájárulás.
- A *hatékony talajgazdálkodás* céljának elősegítése során támogatni kell a fenntartható fejlődést és a természeti erőforrásokkal – például a vízzel, a talajjal és a levegővel – való hatékony gazdálkodást.

³ Forrás: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/farming/documents/cap-expenditure-graph1_en.pdf; az összegek aktuális áron értendők

⁴ Forrás: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/new-cap-2023-27/key-policy-objectives-new-cap_hu

- A „munkahelyek és növekedés vidéki térségekben” célkitűzés megvalósítása során a fenntartható erdőgazdálkodás támogatása is a konkrét célok között szerepel.
- Az „egészség, élelmiszerek és antimikrobiális rezisztencia” célkitűzés pedig többek között a biztonságos, tápláló élelmiszerek fenntartható termelésére, az élelmiszer-pazarlás mérséklésére és az állatjólét javítására helyezi a hangsúlyt.

Az EU szakpolitikáinak megvalósítása során a célokkal kapcsolatos politikai szintű konszenzuson és a célkitűzések gyakorlatba történő átültetésén túl a társadalmi támogatottság is fontos kérdés. Ennek monitorozása érdekében az Európai Unió összes országában rendszeresen végzett Eurobarometer közvéleménykutatásokat. A 2020 augusztusában és szeptemberében végzett felmérés fő témája a mezőgazdaság volt, különös tekintettel a Közös Agrárpolitikával kapcsolatos véleményekre. A kérdőív egyebek között arra volt kíváncsi, hogy az európai polgárok hogyan viszonyulnak a KAP-hoz, s szerintük milyen módon segíti elő az EU a célkitűzések megvalósulását.

2. ábra Mit gondol, az EU a Közös Agrárpolitikán keresztül milyen mértékben tölti be szerepét az alábbi területeken?⁵

⁵ Forrás: <https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=73836>, p.2.

A magyarországi válaszadók általánosságban pozitívabban ítélik meg az EU-t ilyen téren, mint az Unió lakosságának egésze. A nyolc felsorolt terület közül a környezet védelme és az éghajlatváltozás elleni küzdelem esetében volt a legnagyobb az eltérés a pozitív válaszok arányát tekintve a magyarországi (79%) és az EU-s válaszok (63%) között. De a fenntartható élelmiszer-előállítás elősegítése esetében is az EU 27 tagállamának átlagánál többen gondolják úgy Magyarországon, hogy az EU megfelelően tölti be szerepét.

Vélemények a mezőgazdasági termelés és a fenntarthatóság kapcsolatáról

A Forsense 2021 decemberben végzett országos közvéleménykutatásának egyik kiemelt témája volt, hogy a magyar lakosság miképpen vélekedik a mezőgazdaság és a mezőgazdasági gazdálkodók szerepéről, különös tekintettel a klímaváltozásra.

A felmérésből kiderült, hogy a kérdezettek legnagyobb hányada, 40 százaléka közepesen tartja magát tájékozottnak a mezőgazdasággal kapcsolatban, s csupán 16 százaléka gondolja magát inkább vagy nagyon tájékozottnak. Így az osztályzatokból képzett tájékozottsági indexpontoszám (39 pont) nem érte el a közepes, 50 pontos értéket. A válaszokat főként a lakóhely befolyásolta, a fővárosban az 50 százalékot is meghaladta az önmagukat tájékozatlannak tartók aránya, a kisebb települések felé haladva nő a tájékozottság szintje. Ugyanakkor még a községekben lakók között is több önmagát tájékozatlannak tartó kérdezett él, mint tájékozott. A válaszokat ezen kívül a nem és az életkor is befolyásolja, ám a férfiak és a legidősebbek körében sem érte el a válaszokból képzett indexpontoszám a közepes értéket.

		egyáltalán nem tájékozott	..2..	..3..	..4..	nagyon tájékozott	0-100-as skálán
	összes megkérdezett	20	24	40	12	4	39
nem	férfi	15	23	43	13	6	43
	nő	24	24	37	10	2	35
életkor	18-34 éves	26	19	41	7	6	37
	35-49 éves	20	31	32	11	3	36
	50-64 éves	18	24	41	13	4	40
	65 éves és felette	14	20	47	17	2	43
lakóhely	Budapest	26	29	37	7	1	32
	megyei jogú város	23	23	38	12	4	38
	város	20	26	35	13	4	39
	falu	14	18	47	14	5	44
iskolai végzettség	nincs érettségi	17	20	44	10	7	43
	érettségi	21	23	40	11	3	38
	felsőfokú	20	26	38	14	2	38
milyen a családja anyagi helyzete	az átlagnál rosszabb	19	28	36	11	5	39
	átlagos	20	21	42	12	3	40
	az átlagnál jobb	22	24	39	13	2	37

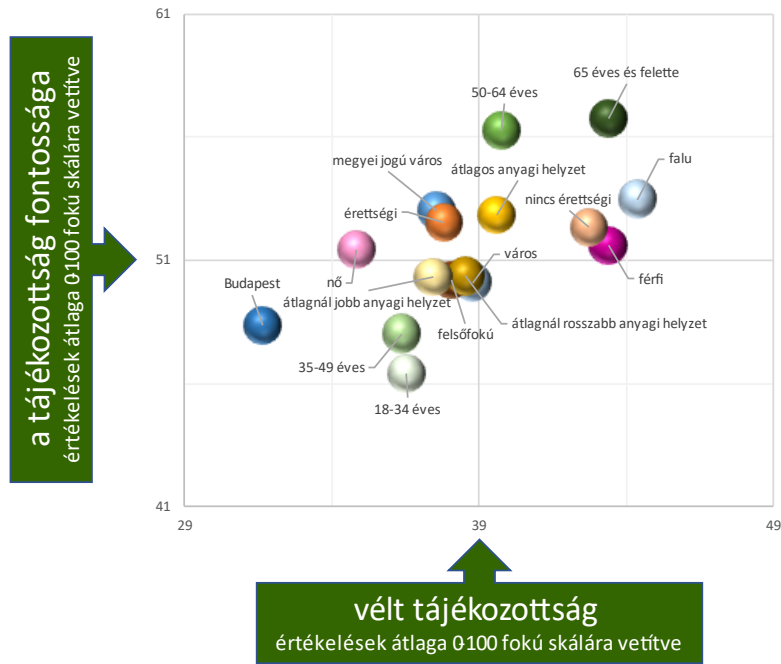
1. táblázat Mennyire érzi magát tájékozottnak a mezőgazdasággal kapcsolatban általában? (válaszok százalékban és 0-100-as skálán)

A kérdezettek jelentős része nem is tartja fontosnak, hogy tájékozott legyen a mezőgazdasággal kapcsolatban, alig harmaduk adott a kérdésre 4-es vagy 5-ös osztályzatot, a válaszokból képzett index értéke pedig éppen csak elérte a középet. A válaszokat csak kis mértékben befolyásolta a válaszadók szocio-demográfiai helyzete, a legjelentősebb választóvonal maga a tájékozottság, vagyis azok tartják ezt inkább fontosnak, akik egyébként is tájékozottabbnak gondolják magukat a mezőgazdaság területén.

		egyáltalán nem fontos	..2..	..3..	..4..	nagyon fontos	0-100-as skálán	különbség a tájékozottsághoz képest
	összes megkérdezett	8	18	42	22	9	51	13
nem	férfi	8	18	42	22	9	52	8
	nő	7	18	42	21	8	51	17
életkor	18-34 éves	11	22	43	13	8	46	10
	35-49 éves	11	20	40	17	9	48	12
	50-64 éves	5	15	41	26	12	56	17
	65 éves és felette	4	12	44	32	7	57	13
lakóhely	Budapest	8	19	48	19	5	48	17
	megyei jogú város	6	19	41	22	10	53	15
	város	8	20	40	22	8	50	11
	falu	9	14	41	23	11	53	9
iskolai végzettség	nincs érettségi	9	19	38	19	14	52	10
	érettségi	7	16	43	21	9	53	15
	felsőfokú	8	20	41	24	7	50	12
milyen a családja anyagi helyzete	az átlagnál rosszabb	8	18	43	20	8	50	12
	átlagos	7	17	44	21	10	53	13
	az átlagnál jobb	10	20	36	25	9	50	13
mezőgazdasággal kapcsolatos tájékozottság	nem tájékozott	15	32	41	8	2	37	–
	közepesen tájékozott	2	7	56	27	8	58	–
	tájékozott	4	5	11	48	32	75	–

2. táblázat Mennyire tartja fontosnak, hogy tájékozott legyen a mezőgazdasággal kapcsolatban? (válaszok százalékban és 0-100-as skálán)

A valós tájékozottság, illetve a tájékozottság fontosságának az indexei között csupán 13 pont a különbség. Ez is kifejezi azt, hogy a meglehetősen alacsony ismeretszint nem sokkal magasabbra értékelt fontossággal párosul hazánkban. Azokban a csoportokban nagyobb többszámra az eltérés, amelyekben egyébként kevésbé tartják magukat a mezőgazdasággal kapcsolatban tájékozottnak (például nők, budapestiek).

forsense

3. ábra „Mennyire tartja fontosnak, hogy tájékozott legyen a mezőgazdasággal kapcsolatban?” és „Mennyire érzi magát tájékozottnak a mezőgazdasággal kapcsolatban általában?” kérdések átlagos értékelései az egyes társadalmi csoportokban az összes megkérdezett átlagos értékeléseihez viszonyítva

Korábbi felméréseinkhez hasonlóan a legtöbb kérdezett szerint a mezőgazdasági gazdálkodók legfőbb feladata, hogy egészséges, megbízható minőségű élelmiszert biztosítsanak a lakosság számára. Tavalyi felmérésünk eredményével egybecsengően ötből négy kérdezett nagyon fontosnak gondolja ezt a szempontot, az osztályzatokat 0-100-as skálára vetítve pedig 91 pontot mértünk. Ugyanakkor mind a hat opció támogatottsága jelentős, a válaszokból képzett indexek értéke minden esetben legalább megközelítette a 80 pontot. A hat opció között több olyan állítás is szerepelt, amelyek a fenntarthatóság egyes szempontjait domborítják ki (így a környezet védelmét is figyelembe vevő mezőgazdasági tevékenységet a kérdezettek több mint fele nagyon fontosnak tartja), azonban a válaszokból az is látható, hogy a legfontosabb szempontnak a saját fogyasztási igényeik kielégítését látják.

	egyáltalán nem fontos	.2..	.3..	.4..	nagyon fontos	0-100-as skálán
Egészséges, megbízható minőségű élelmiszer biztosítása	1	1	7	14	74	91

	egyáltalán nem fontos					
	.1..	.2..	.3..	.4..	nagyon fontos	0-100-as skálán
Minőségi termékek széles választékának biztosítása	1	2	12	24	58	85
A környezet védelme és az éghajlatváltozás kezelése	1	3	14	23	57	83
A növekedés és munkahelyek megteremtése a vidéki térségekben	1	3	14	27	53	83
A vidéki életmód támogatása	3	4	17	29	45	78
A használatok jólétének biztosítása	2	6	17	30	43	78

3. táblázat Ön mennyire tartja a mezőgazdasági gazdálkodók fontos feladatának a következőt? (válaszok százalékban és 0-100-as skálán)

Általánosságban elmondható, hogy a nők és az idősebb válaszolók minden esetben magasabb osztályzatokat adtak, de a válaszokat összességében alig befolyásolta a kérdezettek szociodemográfiai háttere. Feltűnő, hogy még azok osztályzatai, illetve indexei között sincs lényeges különbség, akik vagy nem tájékozottak, vagy inkább tájékozottak bevallásuk szerint a mezőgazdasággal kapcsolatban. Csupán két szembetűnő különbséget tudunk kiemelni: egyrészt a nők a férfiakhoz képest nagyobb arányban gondolják fontosnak a használatok jólétének biztosítását, másrészt a 35 év alattiak minden esetben alacsonyabb osztályzatokat adtak, így az osztályzataikból képzett index több esetben 5-10 ponttal elmarad az összes megkérdezett és 10-15 ponttal a 65 év felettek indexpontszámától.

		Egészséges, megbízható minőségű élelmiszer biztosítása	Minőségi termékek széles választékának biztosítása	A környezet védelme és az éghajlatváltozás kezelése	A növekedés és munkahelyek megteremtése a vidéki térségekben	A vidéki életmód támogatása	A használatok jólétének biztosítása
összes megkérdezett		91	85	83	83	78	78
nem	férfi	87	82	79	79	73	71
	nő	94	87	87	86	81	84
életkor	18-34 éves	83	75	75	73	69	73
	35-49 éves	92	87	82	83	78	79
	50-64 éves	93	87	89	85	79	79
	65 éves és felette	96	91	89	90	85	80

		Egészséges, megbízható minőségű élelmiszer biztosítása	Minőségi termékek széles választékának biztosítása	A környezet védelme és az éghajlatváltozás kezelése	A növekedés és munkahelyek megerősítése a vidéki térségekben	A vidéki életmód támogatása	A haszonállatok jólétének biztosítása
összes megkérdezett		91	85	83	83	78	78
lakóhely	Budapest	94	83	85	84	76	79
	megyei jogú város	92	86	85	83	76	81
	város	89	85	82	81	76	76
	falu	90	84	82	82	81	76
iskolai végzettség	nincs érettségi	86	83	80	82	79	77
	érettségi	91	85	84	84	79	78
	felsőfokú	94	87	85	83	75	79
milyen a családja anyagi helyzete	az átlagnál rosszabb	90	85	85	83	80	80
	átlagos	91	86	84	84	78	78
	az átlagnál jobb	94	84	82	80	73	76
mezőgazdasággal kapcsolatos tájékozottság	nem tájékozott	91	84	84	82	74	77
	közepesen tájékozott	91	86	84	83	80	78
	tájékozott	90	85	83	84	81	77

4. táblázat Ön mennyire tartja a mezőgazdasági gazdálkodók fontos feladatának a következőt? (válaszok 0-100-as skálán)

A kérdezettek hat opció kapcsán osztályozhatták, hogy azokat mennyire tartják fontosnak az agrárium támogatása kapcsán. A fontos és nagyon fontos válaszok aránya minden esetben nagyon magas volt, így az indexpontszámok értéke is 75-84 pont között alakult. Kutatásunk szempontjából fontos eredmény, hogy a fenntarthatóság és klímaváltozás kérdése fontos szempontként jelenik meg, hiszen e két opció esetében a legmagasabb a „nagyon fontos” választ adók aránya.

	egyáltalán nem fontos	..2..	..3..	..4..	nagyon fontos	0-100-as skálán
A természeti erőforrások fenntartható kezelésének biztosítása	1	2	13	25	56	84
Segítség az éghajlatváltozás kezelésében	2	3	17	24	51	81
A gazdák szerepének megerősítése az élelmiszerláncban	1	4	16	29	47	81

	egyáltalán nem fontos					
	1	2	3	4	nagyon fontos	0-100-as skálán
A befektetés és növekedés előmozdítása és a munkahelyek számának növelése a mezőgazdasági és élelmiszeripari szektorban	1	3	17	31	45	80
A fiatalok ösztönzése a mezőgazdasági szektorba történő belépésre	1	3	21	31	41	77
A kutatás és a digitális megoldások fejlesztése a szektor támogatása érdekében	2	4	22	32	38	75

5. táblázat: Mit gondol, mennyire fontos az agrárium támogatásában a következő? (válaszok százalékban és 0-100-as skálán)

A kérdezettek válaszait ebben az esetben is csak kisebb mértékben befolyásolta szocio-demográfiai helyzetük. Ezúttal is szembeűnő, hogy a mezőgazdasággal kapcsolatban tájékozottak, közepesen tájékozottak, illetve tájékozatlanok osztályzatai között nincs számottevő különbség. A válaszok a többször tapasztalt mintázatot követik, vagyis a nők magasabb, a 35 év alattiak alacsonyabb osztályzatokat adtak.

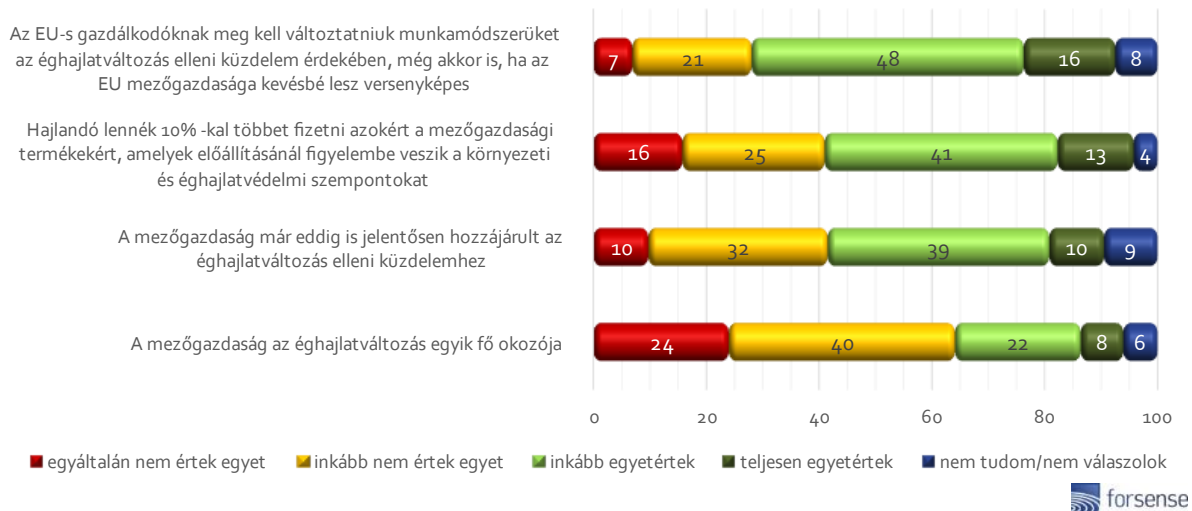
		A természeti erőforrások fenntartható kezelésének biztosítása	Segítség az éghajlatváltozás kezelésében	A gazdák szerepének megerősítése az élelmiszerláncban	A befektetés és növekedés előmozdítása és a munkahelyek számának növelése a mezőgazdasági és élelmiszeripari szektorban	A fiatalok ösztönzése a mezőgazdasági szektorba történő belépésre	A kutatás és a digitális megoldások fejlesztése a szektor támogatása érdekében
összes megkérdezett		84	81	81	80	77	75
nem	férfi	81	77	78	77	75	74
	nő	86	84	83	82	80	77
életkor	18-34 éves	78	74	73	72	69	69
	35-49 éves	84	80	82	82	78	75
	50-64 éves	85	84	85	81	80	77
	65 éves és felette	89	86	85	84	83	80
lakóhely	Budapest	85	81	80	81	77	76
	megyei jogú város	88	84	83	81	80	78
	város	81	78	79	78	75	72
	falu	83	80	81	80	78	75
iskolai végzettség	nincs érettségi	81	79	79	79	79	73
	érettségi	84	81	81	81	78	75

		A természeti erőforrások fenntartható kezelésének biztosítása	Segítség az éghajlatváltozás kezelésében	A gazdák szerepének megerősítése az élelmiszerláncban	A befektetés és növekedés előmozdítása és a munkahelyek számának növelése a mezőgazdasági és élelmiszeripari szektorban	A fiatalok ösztönzése a mezőgazdasági szektorba történő belépésre	A kutatás és a digitális megoldások fejlesztése a szektor támogatása érdekében
	összes megkérdezett	84	81	81	80	77	75
	felsőfokú	87	83	82	80	77	79
milyen a családja anyagi helyzete	az átlagnál rosszabb	84	81	82	82	79	76
	átlagos	85	82	81	79	78	75
	az átlagnál jobb	84	81	81	80	75	78
mezőgazdasággal kapcsolatos tájékozottság	nem tájékozott	85	81	79	79	76	74
	közepesen tájékozott	84	81	82	80	77	76
	tájékozott	83	79	83	80	82	77

6. táblázat Mit gondol, mennyire fontos az agrárium támogatásában a következő? (válaszok 0-100-as skálán)

A mezőgazdaság és a klímaváltozás kapcsolatára fókuszáló kérdésblokkban négy opciót kellett értékelnie a kérdezetteknek. Korábbi felméréseinkből kiderült, hogy a magyar lakosság alapvetően érzékeli a klímaváltozásban rejlő veszélyeket, azt jelentős kihívásnak tartja. A jelen felmérés adataiból ugyanakkor az is látható, hogy ebben a többség nem látja felelősnek a mezőgazdasági termelést; másrészt a kérdezettek valamivel több mint fele úgy véli, hogy anyagi áldozatokat is hozna annak érdekében, hogy a mezőgazdasági termelés során vegyék figyelembe a környezetvédelmi és klímavédelmi szempontokat.

Ön mennyire ért egyet a következő állítással: ...?

4. ábra: Ön mennyire ért egyet a következő állítással? (válaszok százalékban)

A kérdezettek szocio-demográfiai helyzete csak csekély mértékben befolyásolta a válaszokat, sőt, a mezőgazdasággal kapcsolatos tájékozottságnak sem volt azokra lényeges hatása. Jelentősebb eltéréseket csupán az anyagi áldozathozatal esetében látunk, a fiatalok, felsőfokú végzettségűek és a jó anyagi helyzetűek másokhoz képest szívesebben fizetnének olyan termékekért, melyek előállításánál figyelembe veszik a környezetvédelmi szempontokat.

A mezőgazdasági termelők és más szereplők környezetvédelemben játszott szerepével és felelősségével kapcsolatos véleményeket nyolc állításra adott reakciók segítségével vizsgáltuk. Mind a nyolc állítás kapcsán többségben voltak az azokkal egyetértők, a válaszokból kitűnik, hogy a kérdezettek a gazdálkodók felelősségét nagyon fontosnak tartják, fontosabbnak, mint a kormányzatét, és azokkal az állításokkal is csak kevesebben értettek egyet, melyek szerint a környezetvédelmi kiadásokat a közösségnek, illetve más gazdasági ágaknak közösen kellene finanszírozni. Megjegyzendő viszont, hogy e kérdések kapcsán is többségben voltak az azokkal egyetértők.

	egyáltalán nem ért egyet				teljes mértékben egyetért 0-100-as skálán	
	1	..2..	..3..	..4..	46	80
A természetes élővilág fennmaradásához a környezetbarát gazdálkodási módok jelentősen hozzájárulnak	1	3	17	29	46	80
A környezetvédelem a mezőgazdasági termelők aktivitását is igényli	2	3	20	35	35	76
A környezetvédelmi célok elérése nem lehetséges a mezőgazdasági termelők környezetbarát magatartása nélkül	2	7	23	31	33	72
A talaj állapotának megőrzése elsősorban a mezőgazdasági termelők felelőssége	3	7	22	30	33	72
A környezet állapotának megőrzése elsősorban a mindenkori kormányzat feladata	4	8	29	29	26	67
A mezőgazdasági termelés környezeti felelőssége elhanyagolható az iparéhoz képest	10	12	32	24	19	58
A mezőgazdasági termelők környezetbarát magatartása csak abban az esetben várható el, ha ezt megfelelő állami és közösségi finanszírozás segíti	11	10	32	24	19	58
A környezetvédelem költségeit a termelőknek kell egymás között felosztania, mert a termelés okozza elsősorban a környezetszennyezést	9	12	33	23	18	58

7. táblázat: Milyen mértékben ért egyet a következő állítással? (válaszok százalékban és 0-100-as skálán)

A válaszokat nem igazán befolyásolta sem a kérdezettek szocio-demográfiai helyzete, sem a mezőgazdasággal kapcsolatos ismereteik. Két olyan kérdés volt csupán, ahol demográfiai ismérv, vagy az utóbbi tájékozottsági bontás szignifikáns különbséget jelent, épp azok, amelyekkel az egyetértők aránya a legalacsonyabb volt (58 indexpont), az idősebbek, a felsőfokú végzettségűek, és az átlagnál jobb anyagi helyzetűek, valamint a nem tájékozottak éppen csak valamivel értékelték ezeket közepesnél jobbra (az állami finanszírozásra vonatkozó és a költségek termelők körében belüli felosztására vonatkozó elvárások).

A kérdezettek kétharmada úgy véli, hogy biogazdálkodás fenntartható gazdálkodási rendszer. Nem tudjuk ellenőrizni, hogy a kérdezettek mennyiben ismerik a biogazdálkodás és a fenntarthatóság definícióját, márpedig a tudásszint alapvetően befolyásolhatja a válaszokat, ezt jelzi, hogy a biogazdálkodást jóval kevesebbek gondolják fenntarthatónak azok, akik bevallásuk szerint nem tájékozottak a mezőgazdasággal kapcsolatban. Másokhoz képest nagyobb arányban gondolják a biogazdálkodást fenntarthatónak a diplomások, illetve azok, akik többet fizetnének környezettudatosan előállított élelmiszerért. Utóbbi jelenti a legfontosabb törésvonalat: akik anyagi áldozatot is hoznának a környezettudatos gazdasági termelés érdekében jóval nagyobb arányban gondolják fenntarthatónak a biogazdálkodást is.

	összes megkérdezett	67
nem	férfi	65
	nő	69
életkor	18-34 éves	70
	35-49 éves	65
	50-64 éves	69
	65 éves és felette	65
lakóhely	Budapest	70
	megyei jogú város	71
	város	60
	falu	69
iskolai végzettség	nincs érettségi	65
	érettségi	62
	felsőfokú	74
milyen a családja anyagi helyzete	az átlagnál rosszabb	69
	átlagos	66
	az átlagnál jobb	71
mezőgazdasággal kapcsolatos tájékozottság	nem tájékozott	62
	közepesen tájékozott	71
	tájékozott	70
környezettudatosan előállított élelmiszerért	nem fizetne többet	58
	többet fizetne 10%-kal	74

8. táblázat Ön szerint fenntartható gazdálkodási rendszer az ökológiai (bio)gazdálkodás? (igen válaszok százalékban)

A „bio” kiváló, erős hívószó, a kérdezettek közel négyötöde híve az ökológiai gazdálkodás erősítésének. A felsőfokú végzettségűek elkötelezettebbek az átlagnál, de a legfontosabb határvonalat ebben az esetben is a környezettudatossághoz való viszony jelenti, vagyis azok növelnék legnagyobb arányban az ökológiai gazdálkodás szerepét, akik többet lennének hajlandóak fizetni a környezettudatosan előállított élelmiszerért.

	összes megkérdezett	78
nem	férfi	75
	nő	81
életkor	18-34 éves	77
	35-49 éves	79
	50-64 éves	81
	65 éves és felette	75
lakóhely	Budapest	79
	megyei jogú város	82
	város	76
	falu	77
iskolai végzettség	nincs érettségi	76
	érettségi	75
	felsőfokú	84
milyen a családja anyagi helyzete	az átlagnál rosszabb	76
	átlagos	80
	az átlagnál jobb	77
mezőgazdasággal kapcsolatos tájékozottság	nem tájékozott	79
	közepesen tájékozott	78
	tájékozott	77

	összes megkérdezett	78
környezettudatosan	nem fizetne többet	69
előállított élelmiszerért	többet fizetne 10%-kal	86

9. táblázat Ön szerint növelni kellene-e az ökológiai gazdálkodás arányát a hagyományos nagyüzemi gazdálkodással szemben? (igen válaszok százalékban)

A kérdezettek hat mezőgazdasági technológiáról, módszerről mondhatták el, hogy ismereteik szerint azokat milyen mértékben alkalmazzák jelenleg Magyarországon. Legtöbben a műtrágyázás, növényvédőszeres használatának elterjedtségét említették, míg a beltéri függőleges kerteket a legkevesebben, azonban a műtrágyázás, növényvédőszeres alkalmazása kivételével minden módszer esetében a 3-as osztályzat volt a leggyakoribb.

	egyáltalán nem	..2..	..3..	..4..	teljes mértékben nem választol	0-100-as skálán	
a gazdaság fenntarthatóságának és a lakosság ellátásának biztosítása a műtrágyák, növényvédőszeres ésszerű és korszerű alkalmazásával	3	6	25	29	26	11	69
az ökológiai fenntarthatóságot biztosító termelési módszerek széleskörű elterjesztése	3	15	36	19	14	13	57
az organikus termékeket előállító ökológiai gazdaságok súlyának és piaci részesedésének növelése	5	14	34	22	12	13	56
digitális mérőműszerek, robottechnológia alkalmazása	6	16	32	21	12	12	55
génmódosított növények termesztése	14	12	28	21	13	13	52
beltéri függőleges kertek elterjesztése	13	21	30	15	8	13	45

10. táblázat: Az ön ismeretei szerint a mezőgazdasági termelés során jelenleg mennyire alkalmazzák az alábbi megoldásokat, módszereket, technológiákat Magyarországon? (válaszok százalékban és 0-100-as skálán)

A válaszokat elsősorban a mezőgazdasággal kapcsolatos tájékozottság orientálta, akik bevallásuk szerint jól ismerik az agrárium világát, a legtöbb technológiáról nagyobb arányban gondolták úgy, hogy az elterjedtebb Magyarországon, a tájékozatlanok pedig szisztematikusan alacsonyabb osztályzatokat adtak. A környezettudatosan előállított termékekért nagyobb árat fizető átlagosztályzatai is magasabbak, főleg azon technológiák esetében, melyek az ökológiai gazdálkodáshoz kapcsolódnak.

		a gazdaság fenntarthatóságának és a lakosság ellátásának biztosítása a műtrágyák, növényvédőszeres ésszerű és korszerű alkalmazásával	az ökológiai fenntarthatóságot biztosító termelési módszerek széleskörű elterjesztése	az organikus termékeket előállító ökológiai gazdaságok súlyának és piaci részesedésének növelése	digitális mérőműszerek, robottechnológia alkalmazása	génmódosított növények termesztése	beltéri függőleges kertek elterjesztése
	összes megkérdezett	69	57	56	55	52	45
nem	férfi	69	57	56	56	48	46
	nő	69	57	57	55	55	45
életkor	18-34 éves	68	57	53	56	54	49
	35-49 éves	74	54	53	54	56	48
	50-64 éves	69	57	59	54	51	43
	65 éves és felette	67	60	61	57	45	42
lakóhely	Budapest	70	55	51	52	54	41
	megyei jogú város	70	55	57	54	52	44
	város	70	57	56	55	49	48
	falu	68	60	59	58	54	47
iskolai végzettség	nincs érettségi	71	65	61	63	58	53
	érettségi	67	58	59	58	53	48
	felsőfokú	73	53	51	50	49	40
milyen a családja anyagi helyzete	az átlagnál rosszabb	68	58	57	56	53	47
	átlagos	69	58	57	57	51	47
	az átlagnál jobb	75	52	53	51	53	40
mezőgazdasággal kapcsolatos tájékozottság	nem tájékozott	70	53	51	51	51	41
	közepesen tájékozott	68	59	59	58	53	47
	tájékozott	70	60	62	57	50	50
környezettudatosan előállított ételmszerért	nem fizetne többet	68	52	52	51	51	43
	többet fizetne 10%-kal	70	60	60	58	52	47

11. táblázat Az ön ismeretei szerint a mezőgazdasági termelés során jelenleg mennyire alkalmazzák az alábbi megoldásokat, módszereket, technológiákat Magyarországon? (válaszok 0-100-as skálán)

A jövő mezőgazdaságához kapcsolódó képzetek tekintetében egyértelmű az ökológiai gazdálkodás, illetve a robottechnológia támogatása. A műtrágyák, növényvédőszeres alkalmazását jóval kevesebben támogatják, bár a válaszokból képzett indexpontszám még ebben az esetben is meghaladta a közepes értéket. A génmódosított növények termesztését viszont a kérdezettek negyede teljes mértékben elutasítja, s ez az egyetlen technológia, amely esetében az index nem érte el az 50 pontot.

	egyáltalán nem ért egyet	..2..	..3..	..4..	teljes mértékben egyetért	nem válaszol	0-100-as skálán
az ökológiai fenntarthatóságot biztosító termelési módszerek széleskörű elterjesztése	2	4	21	30	35	8	75
digitális mérőműszerek, robottechnológia alkalmazása	3	5	26	29	30	8	71
az organikus termékeket előállító ökológiai gazdaságok súlyának és piaci részesedésének növelése	3	5	26	32	28	7	71
beltéri függőleges kertek elterjesztése	6	8	26	31	21	9	64
a gazdaság fenntarthatóságának és a lakosság ellátásának biztosítása a műtrágyák, növényvédőszeres ésszerű és korszerű alkalmazásával	6	11	29	26	21	8	62
génmódosított növények termesztése	23	16	25	16	12	8	44

12. táblázat: Ha a jövő mezőgazdaságra gondol, akkor az alábbi megoldásokat mennyire tartja célravezetőnek? (válaszok százalékban és 0-100-as skálán)

A kérdezettek szocio-demográfiai helyzete ebben az esetben sem befolyásolta számottevő mértékben a válaszokat, csupán az életkor esetében láthatunk kisebb eltéréseket, így az idősek nagyobb arányban támogatják a műtrágya használatát, míg a robottechnológia támogatottsága a diplomások és a jó anyagi helyzetűek között jelentősebb. A mezőgazdaság világában jól tájékozottak másokhoz képest inkább támogatják a műtrágya és a növényvédőszeres használatát. A környezettudatosan termelt élelmiszerért potenciálisan többet fizetők osztályzatai minden esetben magasabbak, meglepő módon még a műtrágya-használat esetében is. Ebben a csoportban a legjelentősebb a génmódosított növények termesztése is, viszont ebben a csoportban sem éri el az osztályzatok átlaga a közepes értéket.

		az ökológiai fenntarthatóságot biztosító termelési módszerek széleskörű elterjesztése	digitális mérőműszerek, robottechnológia alkalmazása	az organikus termékeket előállító ökológiai gazdaságok súlyának és piaci részesedésének növelése	beltéri függőleges kertek elterjesztése	a gazdaság fenntarthatóságának és a lakosság ellátásának biztosítása a műtrágyák, növényvédőszeres ésszerű és korszerű alkalmazásával	génmódosított növények termesztése
	összes megkérdezett	75	71	71	64	62	44
nem	férfi	74	74	69	65	63	44
	nő	76	69	73	64	61	44
életkor	18-34 éves	68	69	65	66	58	46
	35-49 éves	77	72	72	67	61	47
	50-64 éves	76	70	73	64	61	41
	65 éves és felette	79	74	74	60	69	41
lakóhely	Budapest	79	77	73	70	61	45
	megyei jogú város	78	72	74	67	65	45
	város	71	69	66	61	59	43
	falu	74	70	72	62	63	44
iskolai végzettség	nincs érettségi	69	68	68	62	60	50
	érettségi	76	69	70	64	65	46
	felsőfokú	79	78	75	67	61	40
milyen a családja anyagi helyzete	az átlagnál rosszabb	73	70	71	65	63	44
	átlagos	75	70	71	64	62	45
	az átlagnál jobb	79	80	72	67	62	41
mezőgazdasággal kapcsolatos tájékozottság	nem tájékozott	75	70	67	63	59	43
	közepesen tájékozott	77	72	74	65	64	45
	tájékozott	71	72	73	64	67	45
környezettudatosan előállított ételmisszerért	nem fizetne többet	69	67	64	60	59	40
	többet fizetne 10%-kal	79	74	75	67	64	48

13. táblázat Ha a jövő mezőgazdaságára gondol, akkor az alábbi megoldásokat mennyire tartja célravezetőnek? (válaszok 0-100-as skálán)

A kérdezettek válaszait össze is vetettük a hat kategória kapcsán. A különbségek átlaga azt jelzi, hogy a kérdezettek többsége e technológiáknak – kettő kivételével – a jelenleginél nagyobb szerepet szánna a jövőben. A hat kategória két jól elkülöníthető csoportba rendezhető, négy esetben a jövőbeni mezőgazdaságra vonatkozó osztályzatok átlaga meghaladta a mostani helyzetre adottakat (ezek jellemzően a fenntarthatósággal harmonizáló technológiák), a génmódosított növények termesztése, illetve a műtrágya és

növényvédőszeres esetében a jelenleginél visszafogottabb használatot várnának a kérdezettek. E válaszok ezen mintázata lényegében minden szocio-demográfiai csoportban megegyezik. A fenntarthatóság szempontjából releváns technológiák használatát a jelenlegihez képest főként a budapestiek, a rosszabb anyagi helyzetűek és a mezőgazdasággal kapcsolatban kevésbé tájékozottak várnák, e csoportokban jelentősebb a géntechnológia és a kemikáliák elutasítása is.

		beltéri függőleges kertek elterjesztése	az ökológiai fenntarthatóságot biztosító termelési módszerek széleskörű elterjesztése	digitális mérőműszerek, robottechnológia alkalmazása	az organikus termékeket előállító ökológiai gazdaságok súlyának és piaci részesedésének növelése	génmódosított növények termesztése	a gazdaság fenntarthatóságának és a lakosság ellátásának biztosítása a műtrágyák, növényvédőszeres ésszerű és korszerű alkalmazásával
	összes megkérdezett	19	18	16	14	-8	-8
nem	férfi	19	17	18	12	-5	-7
	nő	18	19	14	16	-11	-9
életkor	18-34 éves	17	10	12	10	-8	-11
	35-49 éves	19	23	18	18	-9	-12
	50-64 éves	21	20	17	14	-9	-10
	65 éves és felette	18	19	17	14	-5	2
lakóhely	Budapest	28	23	26	21	-10	-10
	város	22	21	17	16	-8	-6
	falu	13	16	14	9	-5	-10
iskolai végzettség	nincs érettségi	15	15	13	14	-9	-6
	érettségi	8	4	5	7	-10	-11
	felsőfokú	16	18	12	10	-6	-3
milyen a családja anyagi helyzete?	az átlagnál rosszabb	27	26	27	23	-9	-13
	átlagos	18	16	15	15	-9	-6
	az átlagnál jobb	16	16	12	13	-6	-7
mezőgazdasággal kapcsolatos tájékozottság	nem tájékozott	26	27	30	18	-11	-13
	közepesen tájékozott	21	22	19	14	-9	-13
	tájékozott	18	17	14	15	-7	-5
környezettudatosan előállított élelmiszerért	nem fizetne többet	13	11	15	12	-7	-3
	többet fizetne 10%-kal	17	16	17	13	-12	-10

14. táblázat A jövőbeni és a jelenlegi mezőgazdasági technológiák alkalmazásának mérlege (átlagos eltérés -100-+100-as skálán)